

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 8.2.2016 r.
COM(2016) 48 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

**w sprawie systemów krępujących bydło przez umieszczanie w położeniu odwrotnym lub
wszelkich innych nienaturalnych położeniach**

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

w sprawie systemów krępujących bydło przez umieszczanie w położeniu odwrotnym lub wszelkich innych nienaturalnych położeniach

1. KONTEKST

Art. 27 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1099/2009 w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania¹ stanowi, że „Nie później niż dnia 8 grudnia 2012 r. Komisja składa Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie na temat systemów stosowanych do krępowania bydła przez umieszczanie w położeniu odwrotnym lub wszelkich innych nienaturalnych położeniach. Sprawozdanie to jest oparte na wynikach badania naukowego porównującego te systemy z systemami, w których bydło pozostaje w położeniu pionowym, i bierze pod uwagę aspekty dobrostanu zwierząt oraz konsekwencje społeczno-ekonomiczne, w tym również akceptowalność w społecznościach religijnych i bezpieczeństwo użytkowników. Sprawozdaniu będą towarzyszyć, jeżeli będzie to zasadne, wnioski legislacyjne mające na celu zmianę niniejszego rozporządzenia, dotyczące systemów stosowanych do krępowania bydła przez umieszczanie w położeniu odwrotnym lub wszelkich innych nienaturalnych położeniach”.

Aby przygotować to sprawozdanie, Komisja zleciła badanie (dalej zwane „badaniem BoRest”²).

Ze względu na specyfikę i złożoność tego badania jego przygotowanie i wykonanie zajęło dużo więcej czasu niż zakładano (w szczególności w związku z gromadzeniem danych technicznych i naukowych w rzeźniach). Spowodowało to opóźnienie w przyjęciu niniejszego sprawozdania.

2. SYSTEMY KRĘPUJĄCE BYDŁO PODDAWANE UBOJOWI BEZ OGŁUSZENIA

2.1. Zarys problemu

Przed ogłuszeniem w rzeźni, zazwyczaj przy użyciu pistoletu bolcowego penetrującego, zwierzęta³ unieruchamia się w pozycji pionowej w boksie do unieruchamiania bydła.

¹ Dz.U. L 303 z 18.11.2009, s. 1.

² *Restraining systems for bovine animals slaughtered without stunning/ Welfare and socio-economic implications – BOREST* - sporządzone przez Institut de l’Elevage (w roli koordynatora), czerwiec 2015 r.
(http://ec.europa.eu/food/animals/welfare/practice/slaughter/index_en.htm).

Art. 4 ust. 4 rozporządzenia (WE) nr 1099/2009 przewiduje, że wymagania dotyczące ogłuszania określone w art. 4 ust. 1 i w załączniku I do tego rozporządzenia nie mają zastosowania, jeśli ubój odbywa się według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne, pod warunkiem że ubój ma miejsce w rzeźni. Pod tymi warunkami prawo UE wyjątkowo dopuszcza metody uboju bez ogłuszania, takie jak wykrwawianie zwierząt bez uprzedniego ogłuszania, w tym ubój rytualny zgodnie z rytuałem żydowskim bądź muzułmańskim. Do tych celów zaprojektowano specjalne systemy krępujące bydło, służące do odwrócenia zwierzęcia do góry nogami lub na bok (klatki obrotowe), aby ułatwić rzeźnikowi wykonanie cięcia. Takie systemy krępowania bydła mogą być używane wyłącznie w przypadku uboju zwierząt bez ogłuszania⁴.

W sprawozdaniu z 2004 r. w sprawie aspektów dobrostanu zwierząt w procesie ich ogłuszania i uśmiercania naukowcy z Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) opowiedzieli się za stosowaniem systemów unieruchamiających zwierzęta w położeniu pionowym w przypadku uboju bez ogłuszania⁵. Opinia ta była oparta na publikacji z 1990 r. porównującej dwa rodzaje klatek (utrzymujące w położeniu pionowym i obrotowe).

W czasie prac nad przyjęciem rozporządzenia (WE) nr 1099/2009 argumentowano jednak, że klatki obrotowe obecnie używane w Europie znacznie różnią się od modelu opisanego w publikacji z 1990 r. Ponadto niektóre wspólnoty religijne wyraziły obawę, że położenie pionowe może być niezgodne z ich rytuałami religijnymi.

2.2. Ogólna sytuacja

W 2012 r. w UE poddano ubojowi łącznie 25 milionów zwierząt⁶, z czego ok. 2,1 mln⁷ (8,5 %) poddano ubojowi bez ogłuszania, przy czym prawie we wszystkich przypadkach (97 %) ubój bez ogłuszania miał miejsce w sześciu państwach członkowskich⁸.

Z tych 2,1 mln zwierząt ponad 1,6 mln poddano ubojowi w urządzeniu obrotowym (78 % zwierząt poddanych ubojowi bez ogłuszenia), natomiast pozostałe (22 %) w urządzeniu utrzymującym w położeniu pionowym.

³ W kontekście niniejszego sprawozdania przez „zwierzęta” rozumie się wyłącznie bydło (dorosłe bydło i cielęta).

⁴ Art. 15 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1099/2009.

⁵ http://www.efsa.europa.eu/EFSA/efsa_locale-1178620753812_1178620775454.htm, zob. s. 25.

⁶ Bardziej szczegółowe informacje: w szczególności sekcja 4 badania BoRest.

⁷ Według badania z 2012 r., do którego dane dostarczyły właściwe organy, ubojowi poddano dokładnie 2 147 300 zwierząt.

⁸ Belgia, Francja, Włochy, Niderlandy, Hiszpania i Zjednoczone Królestwo.

W 2012 r. urządzenia obrotowe nie były używane na Łotwie, w Portugalii, w Rumunii, Słowacji i Zjednoczonym Królestwie. Położenie pionowe było obowiązkowe w Zjednoczonym Królestwie⁹.

Stopień, w jakim wykorzystuje się klatki utrzymujące w położeniu pionowym i klatki obrotowe, różni się w poszczególnych państwach członkowskich: od 100 % przypadków uboju w położeniu pionowym (w Zjednoczonym Królestwie ze względu na obowiązujące tam przepisy) do zastosowania klatek obrotowych w 90 % przypadków (Francja). W pozostałych krajach proporcje te przybierają wartości pośrednie.

Klatki obrotowe używane są na różne sposoby. W większości rzeźni (80 %) używa się ich w położeniu odwróconym o 180° (do góry nogami), a w pozostałych obraca się je o 90° (na bok).

2.3. Urządzenia obrotowe

Używa się wielu rodzajów urządzeń różnych producentów (w badaniu BoRest wymieniono 32 modele). Na trzech głównych producentów przypada 50 % rynku, a druga połowa urządzeń pochodzi od lokalnych producentów.

Według badania BoRest ponad 90 % francuskich rzeźni, bez względu na wielkość, jest wyposażonych w nowocześnie skonstruowane urządzenia obrotowe. Takie urządzenia są używane także w innych krajach, takich Niderlandy, Hiszpania i Belgia (na te kraje oraz na Francję przypada łącznie 85 % zwierząt poddanych ubojowi bez ogłuszenia).

Na podstawie tych danych w badaniu BoRest oszacowano, że ponad 85 % zwierząt jest poddawanych ubojowi przy użyciu nowocześnie skonstruowanych urządzeń obrotowych. Potwierdza to fakt, że 67 % rzeźni jest wyposażonych w urządzenia mające mniej niż 10 lat, a inwestycje sprzed 1990 r. istnieją w mniej niż 15 % rzeźni.

3. ASPEKTY ZWIĄZANE Z DOBROSTANEM ZWIERZĄT

3.1. Przegląd literatury

W sprawozdaniu EFSA z 2004 r. naukowcy powołują się na badanie przeprowadzone w 1990 r., w którym porównano klatkę, w której zwierzęta unieruchamiane są w położeniu pionowym (klatka Cincinnati lub ASCPA), oraz klatkę, w której zwierzęta są obracane na bok lub na plecy (klatka Weinberga). Z badania wynika, że unieruchamianie zwierząt w położeniu pionowym jest korzystne z punktu widzenia ich dobrostanu.

⁹ Podobnie w Estonii, ale w okresie badania nie wykonywano uboju bez ogłuszenia.

Od czasu wprowadzenia klatki Weinberga pierwotna konstrukcja urządzeń obrotowych uległa znacznym zmianom.

Obracanie zwierząt do góry nogami ma szereg negatywnych konsekwencji dla ich dobrostanu: zwierzę znajduje się w nienaturalnym położeniu, co powoduje nacisk na brzuch oraz stres, zwłaszcza jeżeli zwierzę przebywa w tej pozycji przez dłuższy czas.

Z drugiej strony unieruchomienie zwierzęcia w położeniu pionowym do celów uboju bez ogłuszenia utrudnia rzeźnikowi wykonanie cięcia (od dołu do góry) i może pogarszać warunki pracy.

3.2. Dane zebrane do celów badania BoRest

W ramach badania BoRest od lipca do grudnia 2013 r. przebadano pod kątem dobrostanu 1 113 zwierząt, na próbach z różnych kategorii zwierząt. Badano także urządzenia do krępowania lub praktyki w tym zakresie z 18 rzeźni w sześciu państwach członkowskich¹⁰. Obserwowano dobrostan zwierząt w zakresie kilku parametrów takich jak czas skrępowania, procedury cięcia i wykrwawiania oraz utrata przytomności.

W przypadku większości zmiennych zakres średnich wartości uzyskanych w trzech położeniach (odwróconym, bocznym i pionowym) był podobny. Wyniki badania wskazują na pewne różnice, ale większość z nich można przypisać specyficznym cechom danego urządzenia, jakości urządzeń ograniczających ruchy głowy i umiejętnościom personelu.

Ze względu na duże zróżnicowanie rzeźni (w zakresie układu korytarza, pomieszczeń do krępowania zwierząt i ich wykrwawiania, konstrukcji urządzeń do krępowania itd.) oraz umiejętności i zdolności rzeźników, jakie zaobserwowano podczas tego badania, nie można było uwzględnić i przeanalizować wszystkich czynników.

Badanie nie doprowadziło jednak do rozstrzygających ustaleń wskazujących na znaczne różnice w zakresie dobrostanu zwierząt między dwoma systemami krępowania zwierząt.

4. ASPEKTY GOSPODARCZE, SOCJALNE I SPOŁECZNE

Według badania BoRest systemy krępujące bydło w położeniu pionowym są tańsze niż systemy obrotowe pod wszystkimi względami ekonomicznymi, tj. całkowitej wartości inwestycji, kosztów i okresu eksploatacji.

¹⁰ Belgia, Francja, Włochy, Niderlandy, Hiszpania i Zjednoczone Królestwo. Na te sześć państw przypadało 97 % zwierząt poddanych ubojowi bez ogłuszenia w okresie badania.

Roczne koszty urządzeń krępujących bydło w położeniu pionowym są szacowane na ok. 4 300 EUR (w tym koszty amortyzacji inwestycji wynoszącej 50 000 EUR, koszty eksploatacji i odsetek), natomiast roczne koszty urządzeń obrotowych – na ok. 12 600 EUR (w tym koszty amortyzacji inwestycji wynoszącej 100 000 EUR, koszty eksploatacji i odsetek).

Należy jednak pamiętać, że koszty związane z krępowaniem zwierząt stanowią tylko niewielką część (poniżej 10 %) łącznych kosztów uboju.

Prędkość linii ubojowej jest jednym z czynników mających największy wpływ na koszty uboju. W tym względzie w badaniu stwierdzono, że rodzaj systemu krępowania – w położeniu pionowym lub system obrotowy – nie wpływa na prędkość linii. W obu przypadkach ubojowi poddaje się średnio ok. 28–30 dorosłych zwierząt na godzinę.

Kierownicy rzeźni twierdzili, że przy wyborze systemu krępowania była kwestie bezpieczeństwa pracy personelu, dobrostanu zwierząt i dopuszczalności ze względów religijnych są równie ważne co koszty.

W ramach badania BoRest starano się zebrać informacje od szerokiego grona przedstawicieli wspólnot religijnych¹¹.

Wszyscy przedstawiciele wspólnot żydowskich stwierdzili, że preferują położenie odwrotne.

Przedstawiciele wspólnot muzułmańskich często wyrażali preferencję dla stosowania urządzeń obrotowych, jednak położenie pionowe również zostało uznane za dopuszczalne, jeżeli zostanie odpowiednio dostosowane, a personel obsługujący system ma doświadczenie w tym zakresie.

W opinii obu wspólnot niezależnie od pozycji zwierząt urządzenia ograniczające ruchy głowy przysparzają problemów w kontekście dobrostanu zwierząt, skuteczności wykrwawiania i praktyk w tym zakresie.

Jeżeli chodzi o warunki pracy, nie można było porównać dwóch omawianych systemów krępowania bydła, gdyż tylko nieliczne osoby pracujące z systemem krępowania w położeniu pionowym udzieliły odpowiedzi na pytania zadane w ramach badania. Główne ryzyko dla bezpieczeństwa pracy jest związane z możliwymi niespodziewanymi ruchami zwierząt po uwolnieniu ich z urządzeń krępujących i podczas ich podwieszania.

¹¹ Zob. w szczególności tabelę 40 na s. 126 i 249 badania.

5. HANDEL

Nie są dostępne żadne urzędowe dane o handlu mięsem koszernym i Halal.

Według danych Eurostatu za lata 2009–2013 wywóz wołowiny z UE do islamskich państw w regionie Morza Śródziemnego i do Izraela był bardzo mały (poniżej 15 000 ton ekwiwalentów wagowych tusz) w stosunku do łącznego wywozu do państw trzecich (do 400 000 ton rocznie). Dane te ulegają ponadto znacznym zmianom z roku na rok. Wywóz z UE do państw Bliskiego Wschodu znacznie wzrósł w ostatnich latach, ale nadal są to niewielkie ilości.

6. PODSUMOWANIE

Podmioty prowadzące rzeźnię wybierają systemy krępowania bydła poddawanego ubojowi bez ogłuszania pod kątem wymagań wspólnot religijnych. Ponadto podmiotom tym zależy na systemach, które pozwalają na szybką utratę przytomności zwierząt, zapewniają bezpieczeństwo pracy i które są opłacalne ekonomicznie.

Dwa systemy krępowania bydła głównie używane w UE to:

- a) system krępowania w położeniu pionowym, w którym zwierzęta są wykrwawiane w położeniu pionowym (używany także do ogłuszania zwierząt przy użyciu pistoletu bolcowego);
- b) system obrotowy, w którym wykrwawia się zwierzęta po obróceniu ich do pozycji odwrotnej lub bocznej (dopuszczony tylko do celów uboju bez ogłuszania).

Oba systemy mają zalety i wady. System krępowania w położeniu pionowym był w przeszłości uważany za właściwszy z perspektywy dobrostanu zwierząt, gdyż nie umieszcza się w nim zwierzęcia w nienaturalnej pozycji. Zgromadzone dane na temat ponad tysiąca zwierząt w UE nie prowadzą do rozstrzygających ustaleń co tego, który system jest lepszy z punktu widzenia dobrostanu zwierząt. Ze względu na zróżnicowanie sytuacji w rzeźniach parametry dobrostanu zwierząt zależą w większej mierze od konstrukcji urządzeń i sposobu ich używania niż od pozycji zwierząt (pionowej czy odwróconej).

To samo można stwierdzić w odniesieniu do bezpieczeństwa pracowników i przepustowości linii ubojowej.

Nakłady inwestycyjne i koszty eksploatacji są dużo wyższe w przypadku obrotowych systemów do krępowania bydła niż systemów krępowania w położeniu pionowym. Mimo to pierwszy z tych systemów jest szeroko rozpowszechniony w UE (w przypadku 80 % zwierząt poddawanych ubojowi bez ogłuszania).

Znaczna większość obrotowych systemów krępowania używanych w UE ma nowoczesną konstrukcję.

Informacje o najlepszych praktykach i szkolenia w zakresie właściwego używania takich systemów do krępowania bydła przyczyniają się do lepszego dobrostanu zwierząt, niezależnie od używanego systemu krępowania. W badaniu BoRest przedstawiono przegląd takich informacji.